

Onderzoeksrapportage

Amsterdam
April 2010

Projectnummer
M4830

Auteurs

Irene Zondervan
Rogier Roering Warmolts

Betaalbaarheid van pensioen in de toekomst

Zelf aan de knoppen

Wat vindt u belangrijk?

Pensioenleeftijd i

Pensioenpremie i

Risico nemen i

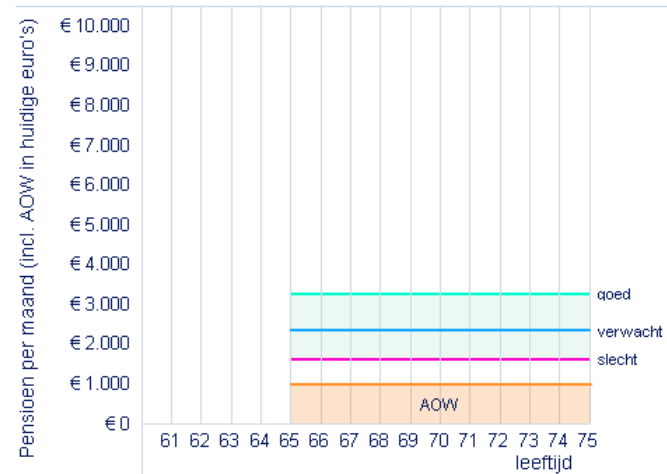

Risico indicatie

laag ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ hoog

Jouw Pensioenfonds. Samen sta jij sterk.

De hoogte van het pensioen

Powered by **ORTEC**
FINANCE

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage

Achtergrond

In opdracht van Vereniging Bedrijfstakpensioenfondsen, in naam van Bram van Els, heeft Motivaction International B.V. een onderzoek uitgevoerd naar de houding van Nederlanders van 25 t/m 65 jaar ten aanzien van de mogelijkheden voor de betaalbaarheid van pensioen in de toekomst.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage

Onderzoeksdoelstelling en probleemstelling

Onderzoeksdoelstelling:

Vereniging Bedrijfstakpensioenfondsen inzicht geven in de houding van Nederlanders ten aanzien van de mogelijkheden voor de betaalbaarheid van pensioen in de toekomst.

Probleemstelling:

Aan welke van de vier knoppen, waar aan gedraaid kan worden om de pensioenen betaalbaar te houden, geeft de Nederlander voorkeur.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage

Onderzoeksmethode en opzet

Methode

- Om antwoord te geven op de doelstelling en probleemstelling is een kwantitatief online onderzoek uitgevoerd.
- De kwantitatieve vragenlijst bestaat uit 7 vragen en een module waarin de mogelijkheden ('de knoppen') aan elkaar gerelateerd zijn. Door antwoord op een van de dimensies te geven, wordt direct inzichtelijk wat het effect op de uitkering is. (zie ook voorblad rapport)
- Deze tool is ontwikkeld door Ortec in samenspraak met de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen en geïntegreerd in de vragenlijst van Motivaction
- De dataverzameling heeft plaatsgevonden in week 4 2010 via Computer Assisted Web Interviewing (CAWI). Daarbij ontvingen respondenten per e-mail een uitnodiging voor deelname aan het onderzoek met daarin een link naar de online vragenlijst.

Doelgroep

- De onderzoeksdoelgroep voor dit onderzoek zijn Nederlanders van 25 t/m 65 jaar.
- Respondenten zijn geworven uit het eigen panel van Motivaction (StemPunt.nu). Na afloop van het onderzoek is de steekproef *propensity* gewogen zodat de steekproef representatief is voor de Nederlandse bevolking tussen 25 en 65 jaar op de kenmerken; leeftijd, geslacht, opleiding, nielsen-regio en mentality milieu.
- In totaal zijn 528 respondenten ondervraagd.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage

Leeswijzer

- De onderzoeksresultaten zijn gerapporteerd op totaalniveau. Waar er significante verschillen zijn, worden deze gemeld en getoond in een extra sheet.
- De significante verschillen tussen de groepen zijn in deze grafieken weergegeven met ★.
- De leeftijdsgroep 25-45 jaar zal in de tekst worden aangeduid met 'jongeren' en de leeftijdsgroep 46-65 jaar met 'ouderen'.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage

Resultaten

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

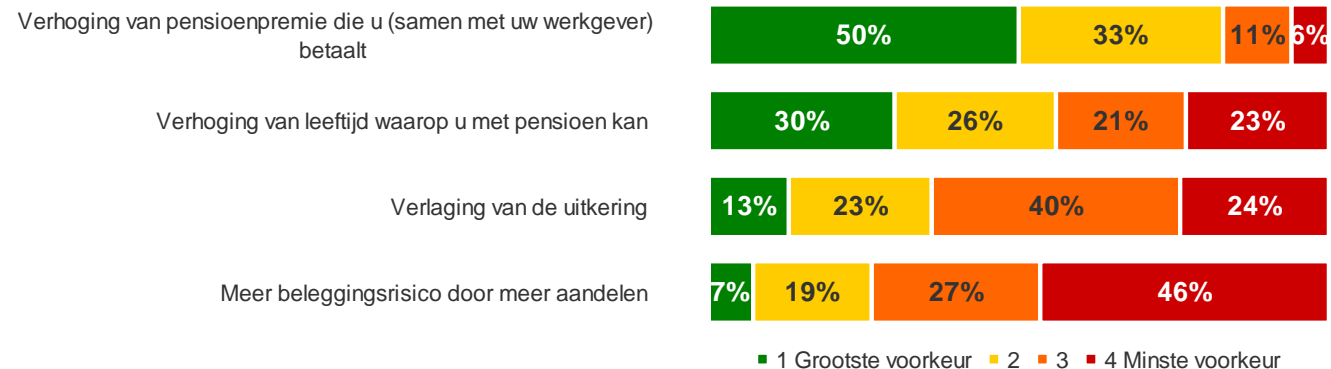
Bijlage

Liever verhogen van premie dan meer beleggingsrisico lopen

- Wanneer gevraagd wordt aan welke maatregel men de voorkeur geeft om de pensioenen betaalbaar te houden, heeft het verhogen van de inleg de hoogste voorkeur en het nemen van meer risico de minste voorkeur. Kennelijk is zekerheid van groter belang dan kosten en hoogte uitkering.

Kunt u aangeven welke van onderstaande maatregelen onder deze omstandigheden uw voorkeur hebben? (n=528)

- Ouderen hebben meer voorkeur voor het verhogen van inleg
- Jongeren hebben meer voorkeur voor het verlagen van de uitkering
- Verschillen tussen geslacht zijn gering; mannen meer dan vrouwen hebben minste voorkeur voor verlaging uitkering.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

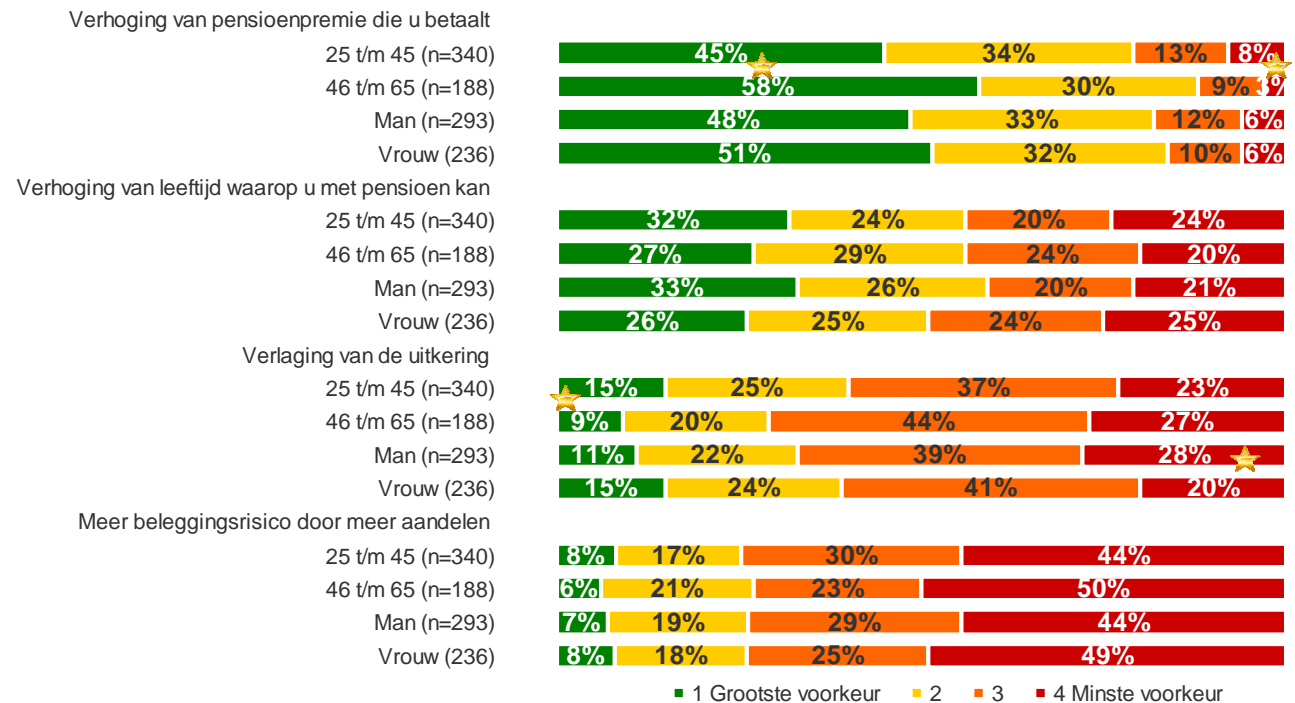
Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Voorkeur naar leeftijd en geslacht

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

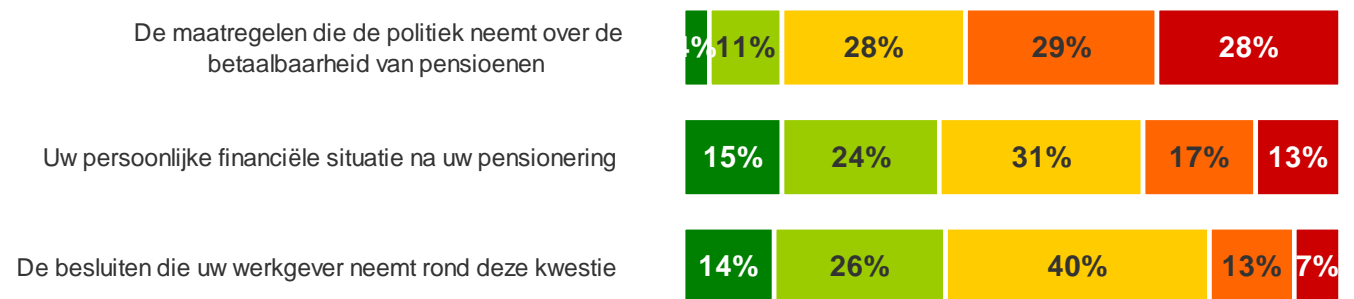
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Politieke maatregelen baren meeste zorgen

- De maatregelen die de politiek neemt over de betaalbaarheid van pensioenen baart meer zorgen dan de persoonlijke financiële situatie na pensionering en besluiten van de werkgever.

Kunt u op een schaal van 1 tot 5 aangeven in hoeverre u zich momenteel bezorgd maakt over .....(n=528)

■ 1 Lage mate van bezorgdheid ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 Hoge mate van bezorgdheid

- Met name ouderen maken zich zorgen over de politieke maatregelen. Tussen mannen en vrouwen zijn er geen verschillen op deze aspecten

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

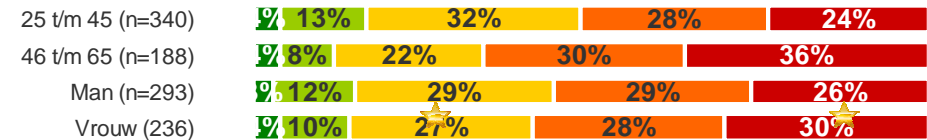
Bijlage

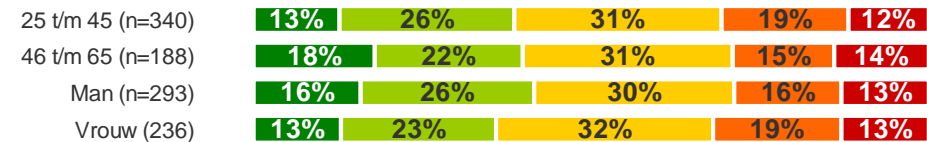
Bezorgdheid naar leeftijd en geslacht

Kunt u op een schaal van 1 tot 5 aangeven in hoeverre u zich momenteel bezorgd maakt over.....
(n=528)

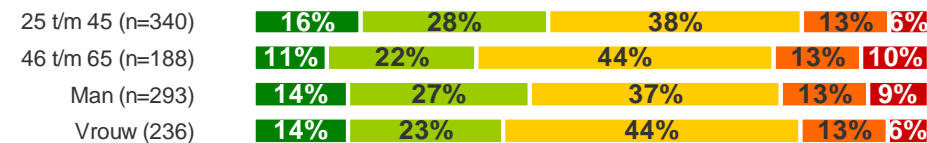
De maatregelen die de politiek neemt over de betaalbaarheid van pensioenen

Uw persoonlijke financiële situatie na uw pensionering

De besluiten die uw werkgever neemt rond deze kwestie

■ 1 Lage mate van bezorgdheid ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 Hoge mate van bezorgdheid

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

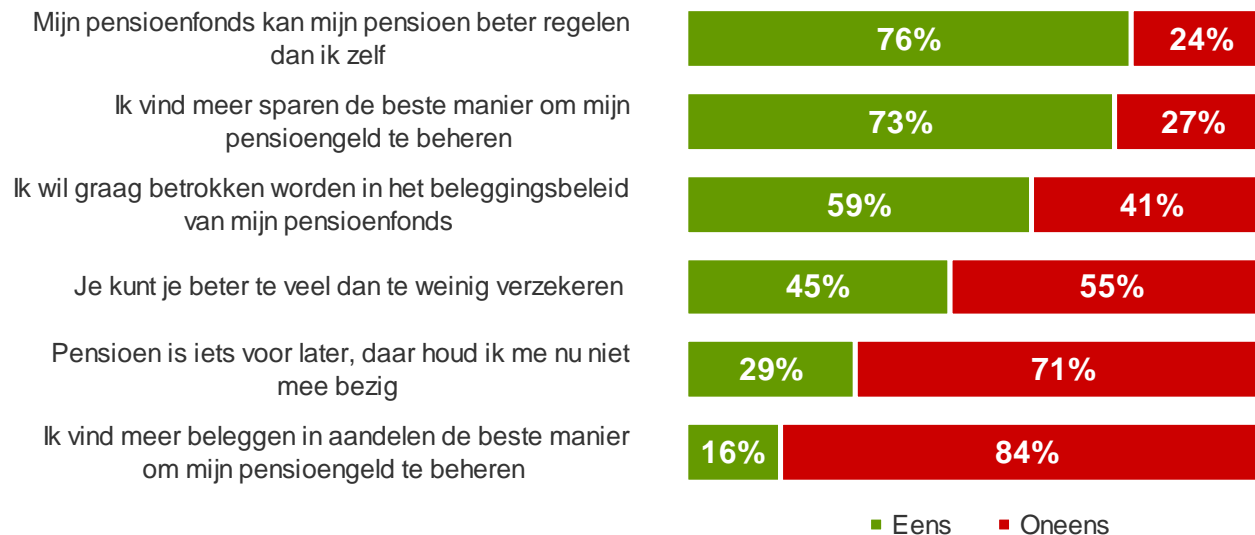
Bijlage

Vertrouwen in pensioenfondsen wat betreft vermogensbeheer

- ... mits de pensioenfondsen in hun beleggingbeleid weinig risico nemen
- ... en de klant in het beleggingsbeleid kent (gevoel van controle geeft)
- Zekerheid is een groot goed, te veel verzekeren is voor nagenoeg helft Nederlanders geen probleem

Bent u het eens of oneens met de onderstaande uitspraken? (n=528)

- Meer sparen heeft meer de voorkeur van jongeren en vrouwen; mannen geven relatief meer voorkeur aan meer beleggen. Ouderen willen graag betrokken worden in het beleggingsbeleid. Jongeren zien pensioen sowieso als iets voor later waar ze zich nu nog niet mee bezig houden. Tot slot zijn het met name jongeren die aangeven beter te veel dan te weinig verzekerd te willen zijn.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

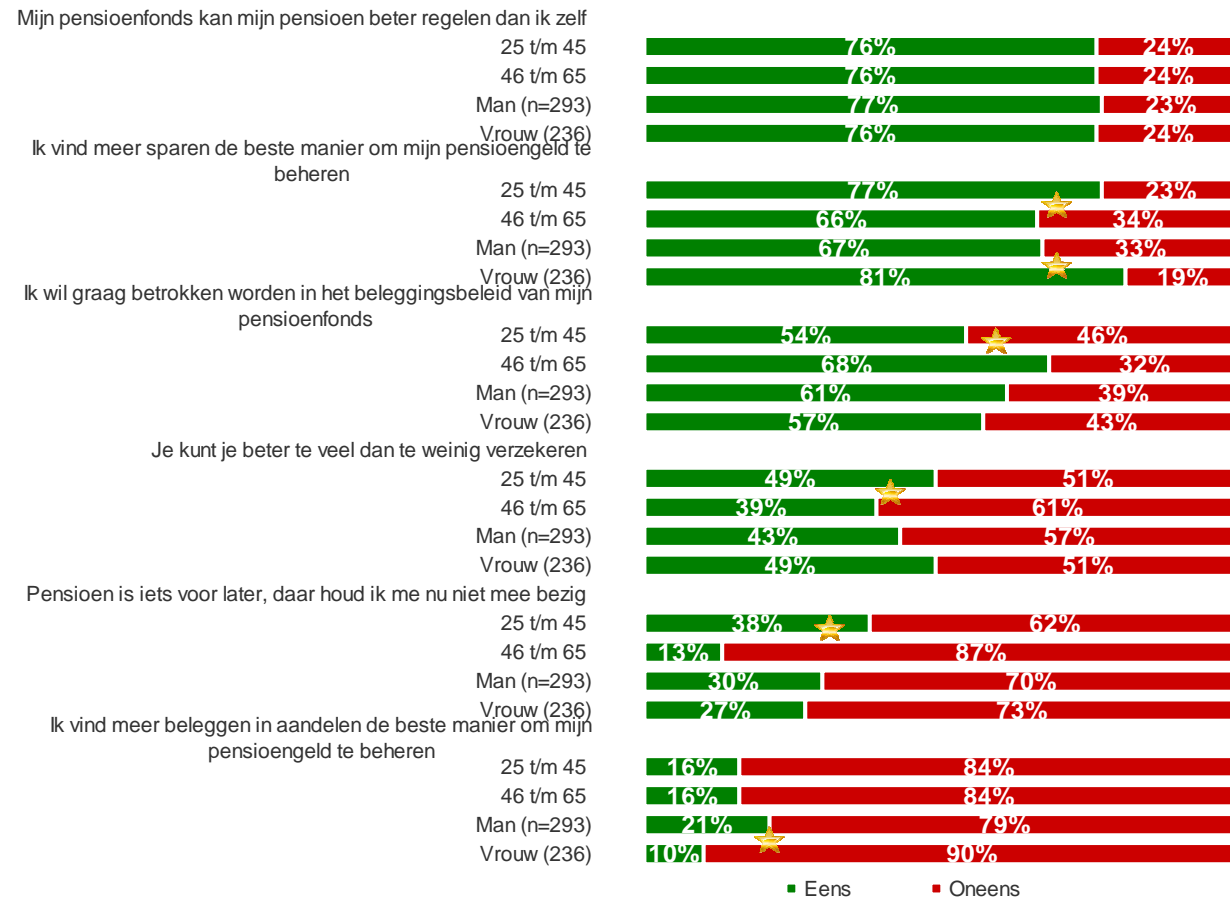
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Stellingen naar leeftijd en geslacht

Bent u het eens of oneens met de onderstaande uitspraken? n=528

■ Eens ■ Oneens

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

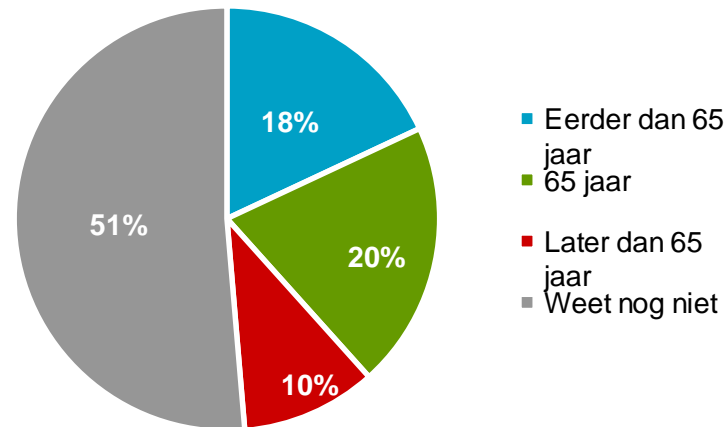
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Helft Nederlanders nog geen idee over wanneer te stoppen met werken

Voor langer doorwerken dan 65 jaar nog weinig interesse

Op welke leeftijd bent u van plan te stoppen met werken? (n=528)

- Ouderen en mannen hebben hier meer beeld bij dan jongeren en vrouwen. En deze beide groepen zijn meer dan vrouwen en jongeren van plan eerder dan met 65 jaar te stoppen.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

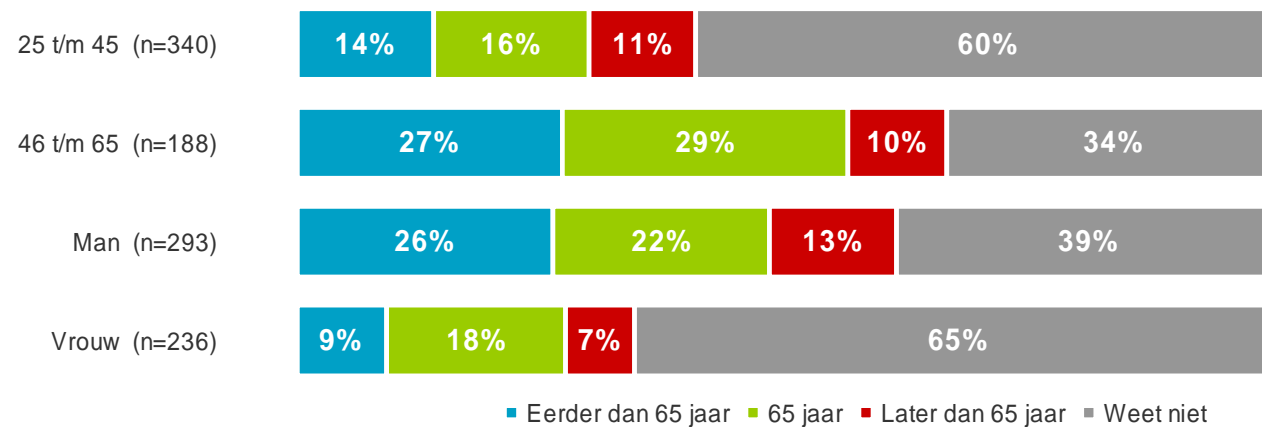
Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Stoppen met werken naar leeftijd

Op welke leeftijd bent u van plan te stoppen met werken? n=528

Bijna alle verschillen zijn significant.

Niet significant is het verschil tussen mannen en vrouwen met als antwoord '65 jaar'

Niet significant is het verschil tussen jongeren en ouderen met als antwoord 'later dan 65 jaar'

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

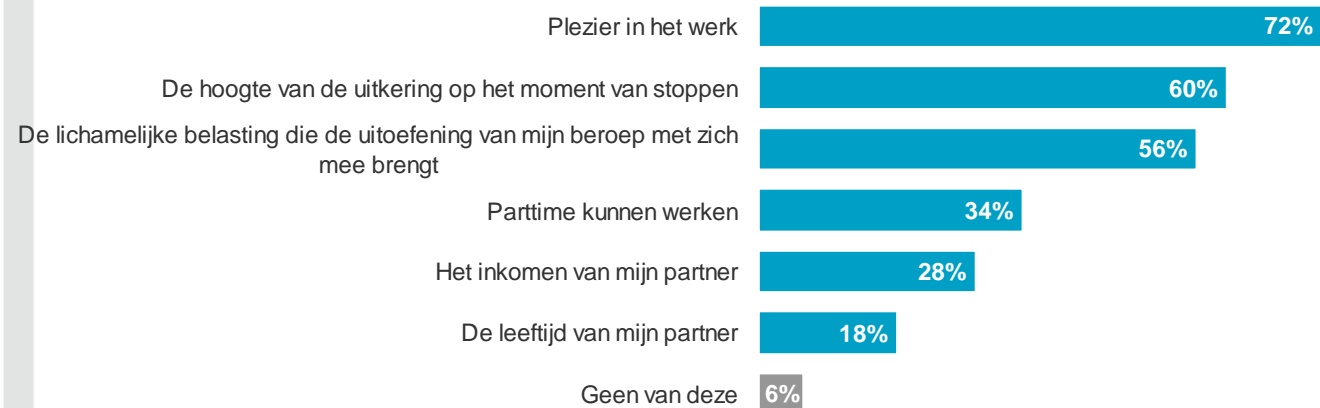
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Pensioenleeftijd afhankelijk van plezier en hoogte uitkering

- Plezier in het werk is de voornaamste factor in de keuze van pensioenleeftijd
- Voor jongeren wegen de volgende factoren zwaarder mee dan voor ouderen:
  - *plezier in het werk, parttime kunnen werken en het inkomen van de partner*
- Voor vrouwen is het inkomen van de partner hierbij van meer belang dan voor mannen

Welke van de volgende zaken hebben invloed op de leeftijd waarop u het liefst met pensioen gaat? (n=528)

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

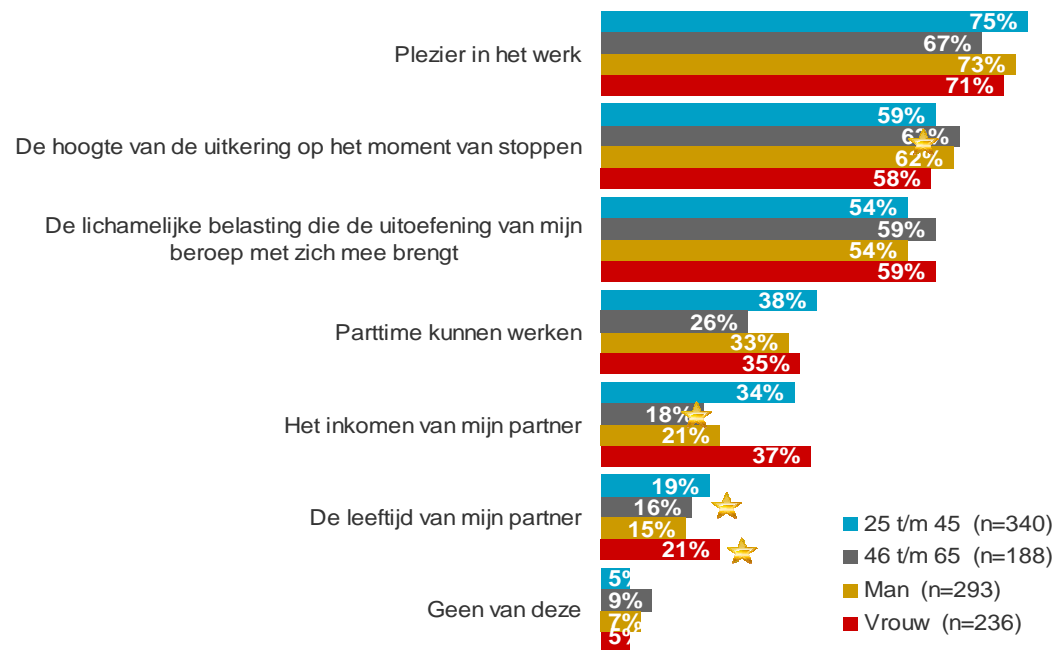
Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Invloed op pensioenleeftijd naar leeftijd en geslacht

Welke van de volgende zaken hebben invloed op de leeftijd waarop u het liefst met pensioen gaat?

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Vraagtekst module

Met onderstaande vraag willen we in kaart brengen wat uw keuzes zijn om het pensioen ook in de verre toekomst betaalbaar te houden.

Onderstaand ziet u vier schuifjes. Deze zijn aan elkaar gekoppeld. U kunt op de schuifjes gaan staan en deze naar links en rechts bewegen. Ook als u een schuif op de huidige plaats wilt laten staan, moet u deze even aanraken en heen en weer schuiven.

Door de schuiven te verplaatsen kunt u keuzes maken in drie zaken:

- De leeftijd dat het pensioen start
- De hoogte van de premie
- Het risico dat met de beleggingen van het pensioenfonds wordt genomen.

U ziet in de grafiek direct wat er gebeurt met de hoogte van het pensioen. U ziet dat alle keuzes die u maakt invloed hebben op het uiteindelijke pensioen.

De grafiek laat drie lijnen zien. De middelste lijn is het verwachte pensioen, bruto per maand inclusief AOW. De bovenste lijn is het pensioen bij een erg goede economische ontwikkeling. De onderste lijn laat zien wat het pensioen wordt bij economisch slechte tijden. Bij een groter beleggingsrisico, wordt het verschil tussen de goede en slechte pensioenuitkomst groter.

Bij de berekeningen gaan we uit van een gemiddelde werknemer, die 40 jaar pensioen opbouwt met een gemiddeld salaris. Meer informatie over de uitgangspunten bij de berekening vindt u hier.

Wilt u langer doorwerken, of neemt u genoeg met een wat lager pensioen? Wilt u meer zekerheid, of liever een lagere premie? De keus is aan u.

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Lay-out modulevraag

Zelf aan de knoppen

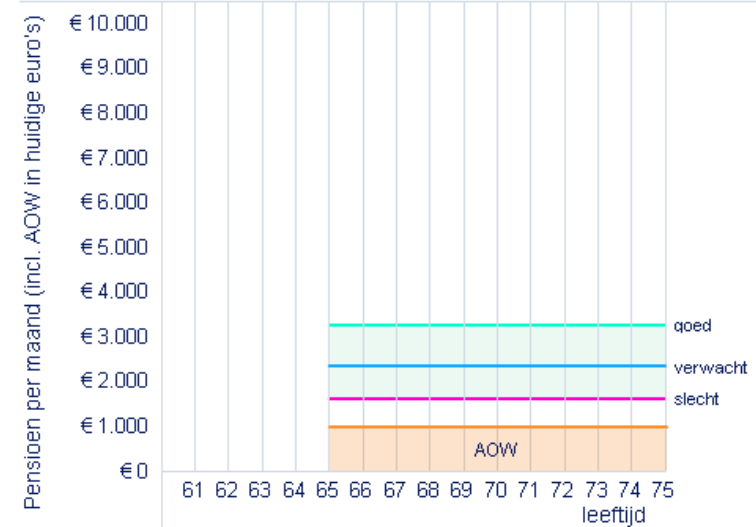
Wat vindt u belangrijk?

Powered by **ORFEC**
FINANCE

Jouw Pensioenfonds. Samen sta jij sterk.

De hoogte van het pensioen

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- **Multidimensionaal**
- Combinatie

Bijlage

Verdeling van clusters

- Uit de reacties op de modulevraag komen drie segmenten naar voren. Deze zijn ingedeeld op hun voorkeursdimensie. Op de volgende sheets worden deze clusters nader toegelicht.

■ Risicomijders ■ Vroeg stoppen ■ Maximale uitkering

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

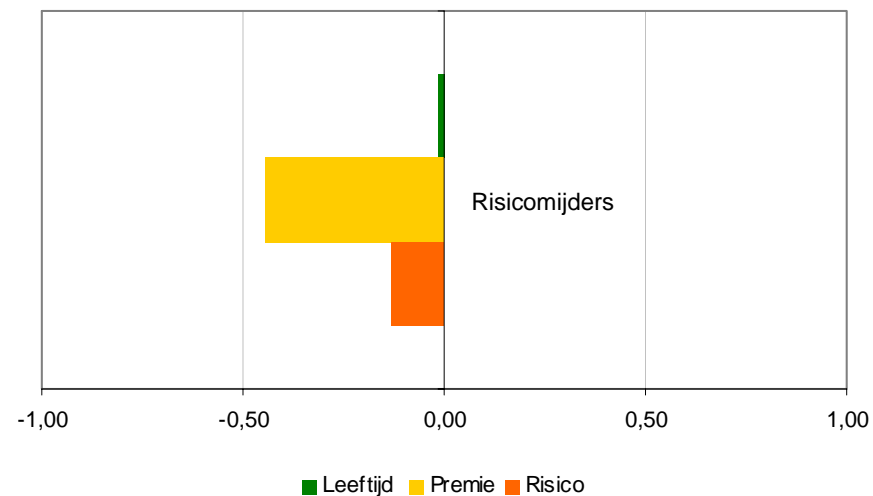
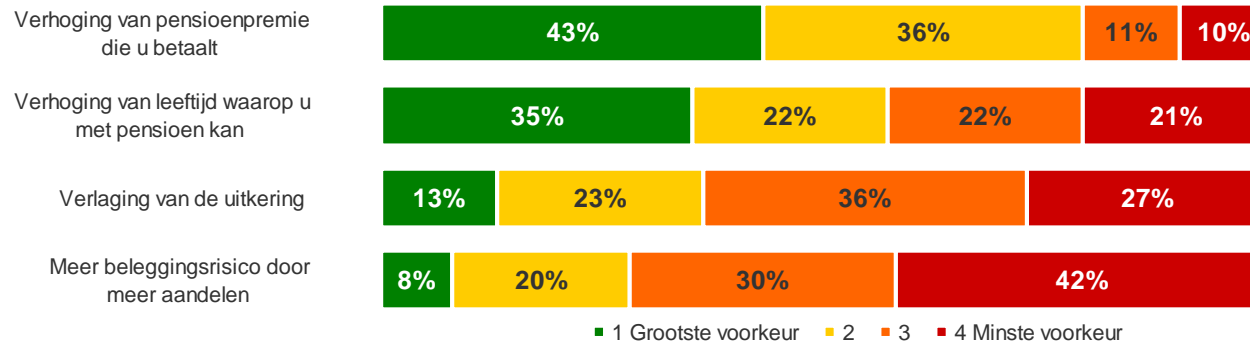
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Risicomijders: kopen zekerheid af met lagere uitkering

Kunt u aangeven welke van onderstaande maatregelen onder deze omstandigheden uw voorkeur hebben? (Basis: Cluster 'Risicomijders' n=206)

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

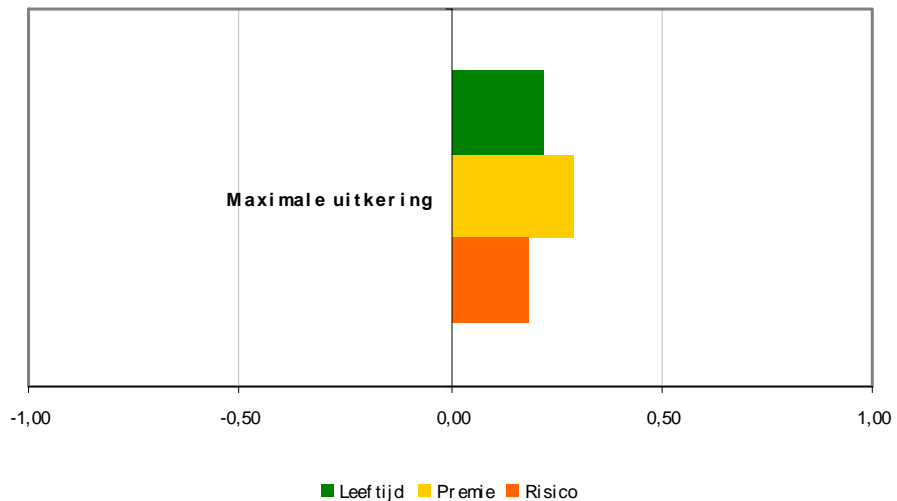
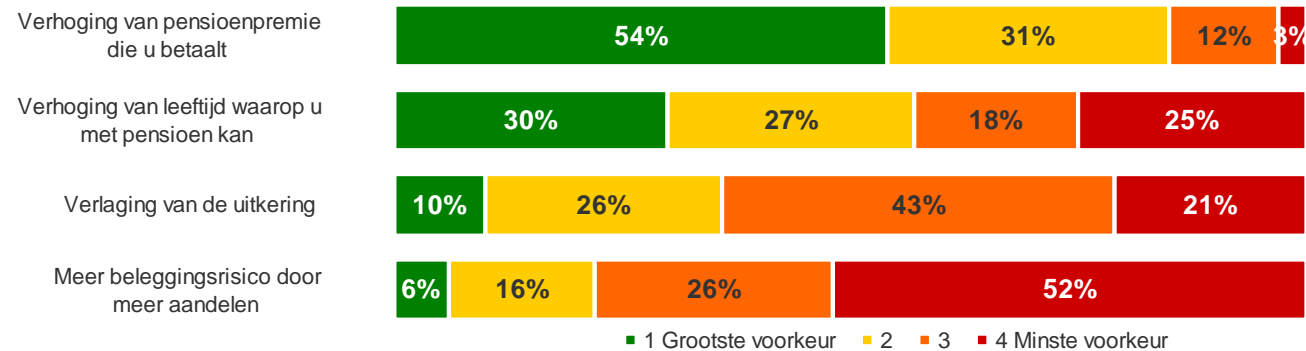
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Maximale uitkering: door hogere inleg

- Zijn meer dan risicomijders bereid meer inleg te betalen, langer door te werken en risico te lopen

Kunt u aangeven welke van onderstaande maatregelen onder deze omstandigheden uw voorkeur hebben? (Basis: Cluster 'Maximale uitkering' n=146)

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

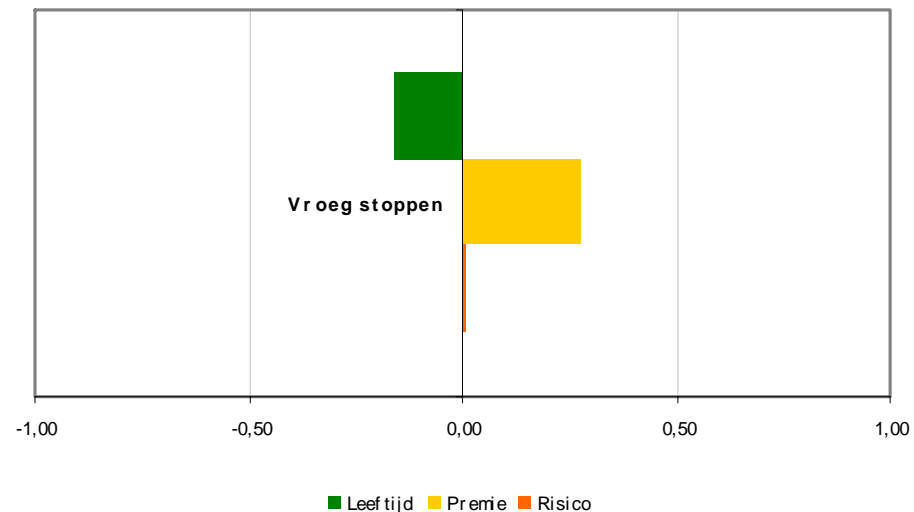
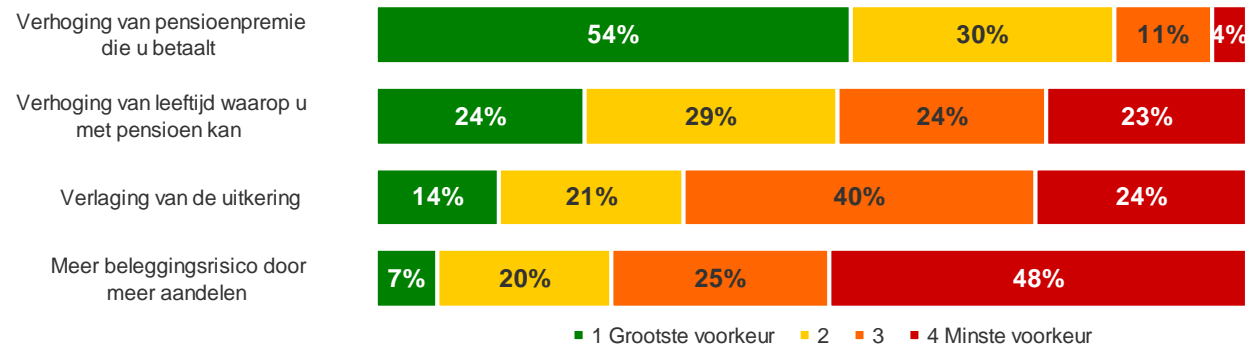
- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Vroeg stoppen met werken: hogere premie-inleg icm gemiddeld risico

Kunt u aangeven welke van onderstaande maatregelen onder deze omstandigheden uw voorkeur hebben? (Basis: Cluster 'Vroeg stoppen' n=177)

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Profiel clusters

- Risicomijders zijn meer vertegenwoordigd onder vrouwen, ouderen en laag opgeleiden dan de maximale uitkering groep.

		Risicomijders	Vroeg stoppen	Maximale uitkering
Leeftijd	25 t/m 45	59%	68%	67%
	46 t/m 65	41%	32%	23%
Geslacht	Man	53%	55%	59%
	Vrouw	47%	45%	41%
Inkomen	<modaal	12%	14%	16%
	modaal	15%	16%	14%
	>modaal	42%	41%	47%
	Onbekend	30%	30%	24%
Opleiding	Laag	27%	21%	16%
	Midden	40%	37%	36%
	Hoog	32%	42%	47%

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

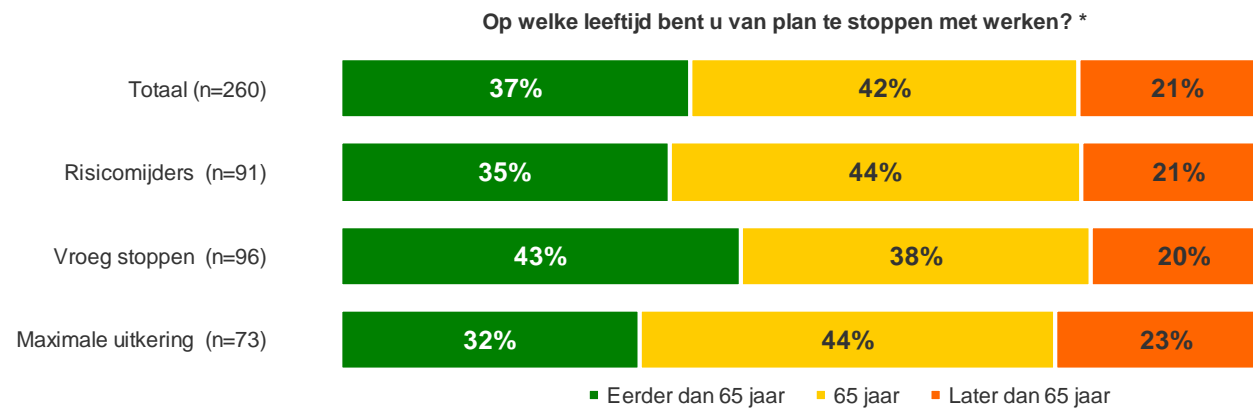
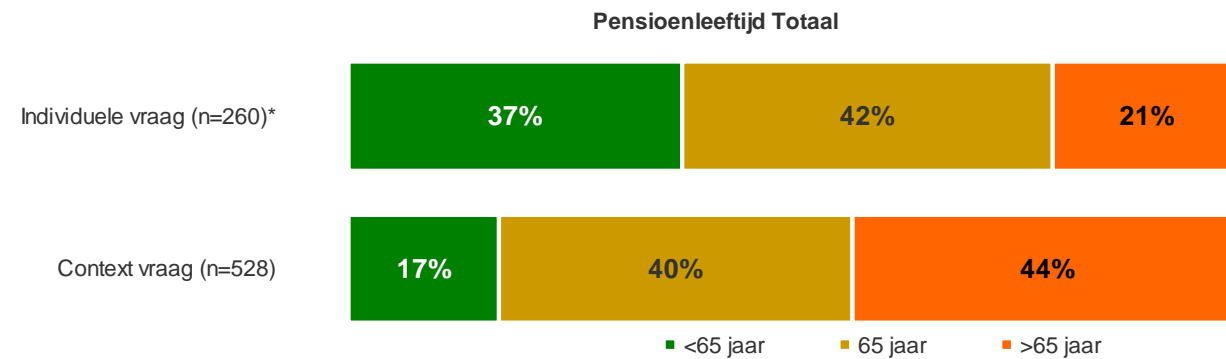
Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Pensioenleeftijd

* Om de 'individuele' vraag te vergelijken met de 'context' vraag is de groep die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

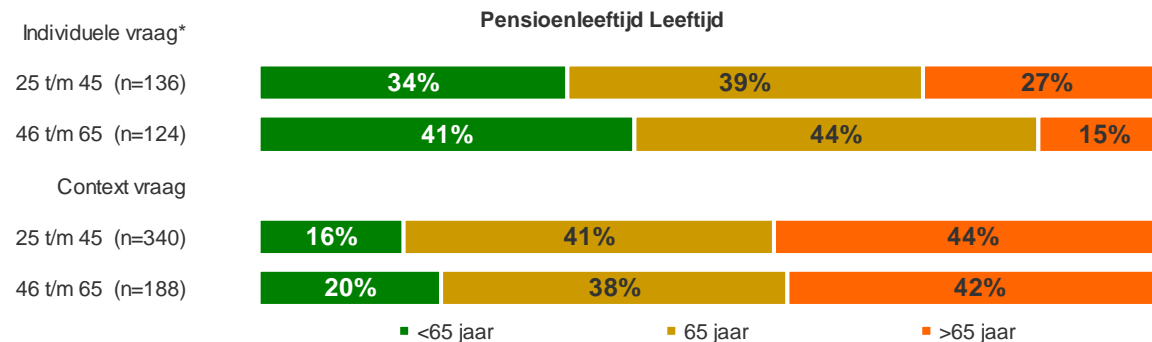
Resultaten

- Eendimensionaal
- Multidimensionaal
- Combinatie

Bijlage

Pensioenleeftijd uitsplitsing naar leeftijd

* Om de 'individuele' vraag te vergelijken met de 'context' vraag is de groep die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

Resultaten

Bijlage
-Steekproef

Achtergrondgegevens steekproef

Achtergrond

Doel- en
probleemstelling

Methode en opzet

Samenvatting

Leeswijzer

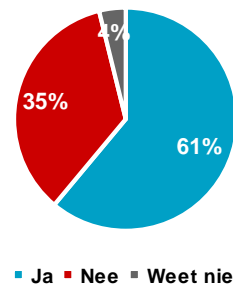
Resultaten

Bijlage
-Steekproef

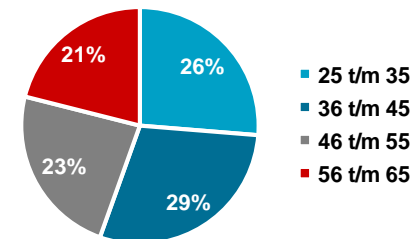

Steekproef

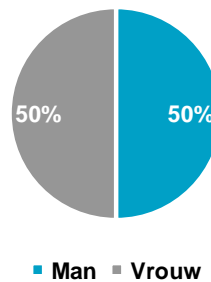
Bouwt u momenteel pensioen op bij uw werkgever?
(n=866)

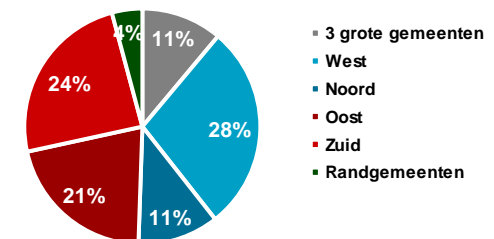
Leeftijd gecategoriseerd (n=866)

Wat is uw geslacht? (n=866)

Nielsen-regio (n=866)

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage, is echter schriftelijke toestemming van de directie van Motivaction nodig.

Voor de opdrachtgever is op aanvraag beschikbaar: een exemplaar van de gehanteerde vragenlijst en/of gedetailleerde onderzoekstechnische informatie.

Motivaction International B.V.

Marnixkade 109

1015 ZL Amsterdam

Postadres:

Postbus 15262

1001 MG Amsterdam

T +31 (0)20 589 83 83

F +31 (0)20 589 83 00

www.motivaction.nl

